

Рис. 1 Алгоритм здійснення стратегії інвестування аграрного підприємства

Література

1. Ковальов В.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності в аграрній сфері. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 182 с.
2. Лайко П.А. Актуальне видання з питань інвестиційної привабливості аграрно-промислового виробництва // Економіка АПК.- 2006.- №11.- С.155-156.

3. Немченко О.В. "Економіка України", 2002.
4. Реверчук О.В. "Наука про аграрний сектор", 2003.
5. Шеремет О.В. "Економіка України", 2004.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ

Товариство

Однією з основних тенденцій розвитку аграрного сектора економіки України понад 100 років є інтенсифікація виробництва, завдяки чому забезпечення громадських потреб у продукції сільськогосподарського виробництва стало функцією держави, переважна більшість населення України чи стане учасником аграрного сектора, дані вище знання та технології, яка базується на соціально-економічній теорії.

У науковий дискурс аграрного сектора розвитку підприємств та вітчизняних аграрних підприємств викладені в працях О.В. Реверчука, В.Роїка, В.Шеремета, О.Г. І.Кравченко.

Незважаючи на те, що питання цієї теми є актуальними, вони не отримали належної уваги в науковій літературі.

3. Немцов В.Д., Довгань Л.Є. *Стратегічний менеджмент*. -К. "ТОВ "Ек-сОб", 2002. – 560 с.
4. Реверчук С.К., Реверчук Н.Й., Сколгорович І.Г. та ін. *Инвестологія: наука про інвестування: Навчальний посібник*. К.: Атіка, 2001. – 264 с.
5. Шериньова З.Є., Оборська С.В. *Стратегічне управління*. -К.: 1999. - 322с.

УДК 631.16

О.Ю.ЗАГОРЄЄВА

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

*Таврійський Державний агротехнологічний Університет,
м. Мелітополь, Україна*

Постановка проблеми

Однією з основних гарантій соціального захисту є пенсійна система, яка існує понад 100 років, головний елемент якої – обов'язкове державне пенсійне страхування, завданням якого є гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості, на випадок хвороби, втрати працездатності.

Проведення докорінної реформи пенсійної системи, впровадження її нових інститутів потребує відповідних спеціальних знань у фахівців, які забезпечують функціонування системи на різних рівнях, так і у пересічних громадян країни, переважна більшість яких так чи інакше є учасниками пенсійної системи чи стане учасниками системи у недалекому майбутньому. У свою чергу, згадані вище знання потребують змістовної систематизованої, доступної інформації, яка базується на відповідному правовому та науково-технічному підґрунті, на соціально-економічних та історичних реаліях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

У науковій літературі, присвяченій соціальному страхуванню, питання етапів розвитку пенсійного страхування досліджувались багатьма зарубіжними і вітчизняними вченими. Основні теоретичні засади пенсійного страхування викладені в працях зарубіжних учених та фахівців: М.Вінера, Г.Мак-Таггарта, В.Роїка, В.Шахова, А.Соловйова. Значний внесок у дослідження цих проблем зробили О.Горяча, Е. Лібанова, Б.Зайчук, Б.Надточій, О.Палій, С. Юрій, І.Кравченко.

Незважаючи на це багато організаційно-економічних та науково-технічних питань цієї теми потребують подальшого дослідження. Досі залишаються не

розв'язаними проблеми, пов'язані зі становищем і розвитком теоретичних основ функціонування механізму загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Формулювання мети статті

Наша наукова розвідка має за мету розглянути особливості пенсійної системи в Україні у порівнянні із пенсійними системами деяких систем східної Європи та СНД.

Основний матеріал дослідження

Історія свідчить, що перші формальні системи соціального страхування спостерігалися у Стародавньому Римі, де існували професійні і релігійні приватні спілки. Зародження страхування у Київській Русі пов'язують із "Руською правдою", яка надає інформацію про законодавство XI ст. Основні закони про державне обов'язкове страхування були прийняті Думою 23 червня 1912 року. Починаючи з 1917 року, коли почала формуватись державна форма власності, держава, як загальний підприємець і страховик (гарант), а також основний виробник та головний споживач не була зацікавлена у системі страхування, тому вона створила систему соціального забезпечення (безкоштовного медичного та пенсійного)[2].

Перед новою незалежною державою Україна постало нелегке завдання, здійснити реформування системи соціального забезпечення замінивши її на систему пенсійного страхування. У колишніх країнах соціалістичного табору використовуються різні моделі пенсійного забезпечення. Їх можна згрупувати за такими типами:

1. Пенсійна реформа на зразок чилійської. Цю модель застосував лише Казахстан, де пенсійні внески сплачуються лише працівниками. Розміри пенсій залежать від суми сплачених внесків та нарахованого інвестиційного доходу. Спочатку планувалося, що внески сплачуватимуться до недержавних пенсійних фондів, але в останній момент було прийняте рішення про створення пенсійного фонду, управлінням яким здійснює держава. На початковому етапі пенсійної реформи більшість казахських громадян вибрало саме цей фонд, але з часом все більше громадян переходить до недержавних пенсійних фондів.

2. Наступною системою, що заслуговує на увагу, є угорська, в якій на додаток до внесків, що сплачуються до зменшеної солідарної системи, також перераховуються кошти до приватної пенсійної схеми з визначеними внесками. У цій останній проводиться інвестування внесків від імені їх платників, і, зрештою, з неї будуть сплачуватись додаткові анuitети і виплати за рахунок коштів на накопичувальних рахунках.

3. Потрібно також згадати про латвійську систему, у якій були запроваджені умовно-накопичувальні рахунки. Відповідно до цієї моделі при виході на пенсію виплати мають складатись з остаточної суми внесків та нарахованого

на них інвестиційно в економіку не провнесків уряд нараховує може встановлювати нньої заробітної плати

4. У Польщі були делі. Відповідно до обліковуються як ум 1999 року, дійсно інвтування платники от на пенсію їм має сплдових частин.

5. Російський вар всіх громадян, а таконок номінального і рє складається з умовно років) - з коштів від пенсійними фондами жим на фонд у Казах

Розглядаючи будо пояснити, що вона ча цифіки. Про схожість зберігає солідарний в матиме обов'язковий в запровадження додатнок накопичення внес системи. Разом з цим інвестування накопич і український підхід нють можливість обра згадати про державні і від Росії, де державні одного суб'єкта, кошт троє інвестиційних уп

Особливостями но даткового обов'язков внесків, визначення р доходу і тривалості ст

У жодній з шести к переваги котромусь од державі виробили влас но. У двох державах, з

в них інвестиційного доходу. У Латвії реальне інвестування пенсійних коштів в економіку не проводиться, але за використання грошових коштів платників внесків уряд нараховує номінальну ставку інвестиційного доходу, її величина може встановлюватись, виходячи з рівня інфляції або змін у величині середньої заробітної плати.

4. У Польщі була введена у дію модель, яка є різновидністю третьої моделі. Відповідно до цієї моделі внески за станом на початок дії нової системи обліковуються як умовно-накопичувальні, а внески, що сплачуються з 1 січня 1999 року, дійсно інвестуються приватними пенсійними фондами, і від їх інвестування платники отримують реальний інвестиційний дохід. У момент виходу на пенсію їм має сплачуватись ануїтет, розрахований на основі цих обох складових частин.

5. Російський варіант пенсійної системи складається з базової пенсії для всіх громадян, а також додаткових пенсійних виплат, які формуються за рахунок номінального і реального інвестування внесків. Одна частина другого рівня складається з умовно-накопичувальних внесків, а друга (для осіб у віці до 50 років) - з коштів від інвестування внесків, що здійснюється як недержавними пенсійними фондами, так і єдиним державним накопичувальним фондом, схожим на фонд у Казахстані[3].

Розглядаючи будову системи, яка буде існувати в Україні, ми намагаємось пояснити, що вона часткового нагадує угорську з урахуванням української специфіки. Про схожість з угорською системою свідчить той факт, що Україна зберігає солідарний компонент, хоча він є істотно меншим ніж в Угорщині та матиме обов'язковий накопичувальний компонент. Якраз прийняття рішення про запровадження додаткового обов'язкового компоненту, побудованого за рахунок накопичення внесків є позитивною особливістю української нової пенсійної системи. Разом з цим, відмінність української системи полягає у підході до інвестування накопичених внесків. Вони не інвестуються "умовно", як у Латвії, і український підхід не нагадує жодну модель у інших країнах, де учасники мають можливість обрати фонд сплати внесків на властивий розсуд. Тут можна згадати про державні накопичувальні схеми Росії та Казахстані. Але на відміну від Росії, де державна накопичувальна схема знаходиться в управлінні лише одного суб'єкта, коштами такої схеми в Україні будуть керувати щонайменше троє інвестиційних управляючих.

Особливостями нової української пенсійної системи є: запровадження додаткового обов'язкового компонента, побудованого на основі накопичення внесків, визначення розміру пенсійних виплат в залежності від отримованого доходу і тривалості страхового стажу та збереження пільгових пенсій.

У жодній з шести країн (таблиця 1), вибраних для порівняння, не віддавали переваги котромусь одному способу реформування пенсійної системи: в кожній державі виробили власний підхід. У всіх шести країнах пенсійний вік підвищено. У двох державах, з огляду на демографічні зміни, встановлено однаковий

Пенсійна реформа в деяких країнах східної Європи

Країна	Естонія	Казахстан	Польща	Словенія	Угорщина	Чехія
Дата початку реформи	1998 р.	1997 р.	1998 р.	1998 р.	1997 р.	1998 р.
Пенсійний вік - чоловіки	63 роки (у 2016р.)	63 роки	65 років	65 років	62 роки	62 роки
- жінки	63 роки (у 2016р.)	58 років	60 років	60 років	62 роки	57-61 років
Достроковий вихід на пенсію	Дозволяють тільки тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов.	Дозволяють тільки тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов.	Дозволяють усім працівникам, але розмір пенсії не зменшується тільки для тих осіб, які мають 25 років стажу.	Дозволяють тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов і мають не менше ніж 20 років стажу.	Дозволяють тільки тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов.	Тим особам, які мають 25 років стажу, дозволяють виходити на пенсію на 3 роки раніше (розмір зменшується на 1% за кожний квартал).
Умови призначення пенсій за віком	Щонайменше 15 років стажу — для отримання повного розміру пенсії.	Щонайменше 6 місяців стажу станом на 1 січня 1998 року — для отримання пенсії із солідарної системи.	Щонайменше 25 років стажу — для отримання повного розміру пенсії.	Щонайменше 15 років стажу.	Щонайменше 20 років стажу — для отримання повного розміру пенсії. (15 років стажу — для отримання часткової пенсії).	Щонайменше 15 років стажу за досягнення 65-річного віку або 25 років стажу за досягнення пенсійного віку.

Продовження табл. 1

Країна	Естонія	Казахстан	Польща	Словенія	Угорщина	Чехія
Чи передбачає реформа запровадження загальнообов'язкової пенсії	Ні. Однак таку систему заплановано запровадити у 2002 році.	Так. Усі працівники мусять сплачувати щонайменше 10% доходу до пенсійного фонду.	Так. Участь у накопичувальній системі є обов'язковою для всіх працівників, що не досягли 30-років, але добровільною для	Ні.	Так. Участь у накопичувальній системі є добровільною для нинішніх працівників і обов'язковою для осіб	Ні.

Країна	Естонія	Казахстан	Польща	Словенія	Угорщина	Чехія
Чи передбачає реформа запровадження загально-обов'язкової накопичувальної системи?	Ні. Однак таку систему заплановано запровадити у 2002 році.	Так. Усі працівники мусять сплачувати щонайменше 10% доходу до пенсійного фонду, обраного на власний розсуд.	Так. Участь у накопичувальній системі є обов'язковою для всіх працівників, що не досягли 30-років, але добровільною для працівників віком від 30 до 49 років, з 50 років - не залучають.	Ні.	Так. Участь у накопичувальній системі є добровільною для нинішніх працівників і обов'язковою для осіб, які щойно розпочинають трудову діяльність.	Ні.
Нарахування пенсійних внесків	Особи, які провадять підприємницьку діяльність, сплачують 20% від доходу, що перевищує мінімальний розмір заробітної платні. Роботодавці відраховують 20% від фонду заробітної платні.	Роботодавці сплачують до державного бюджету 15,5% від фонду заробітної платні для фінансування виплат, які залишилися від колишньої солідарної системи, а також перераховують 10% від заробітку працівників до приватного пенсійного фонду за вибором працівників.	Загальний розмір внеску становить 45%, з яких 23% сплачують роботодавці, а 22% — працівники. Із загальної суми надходжень 24% спрямовують на фінансування пенсій за віком, 15% — до солідарної системи і 9% — до накопичувальної системи.	Працівники сплачують у середньому 15,5%, а роботодавці — 8,85% від заробітної платні.	Працівники сплачують 8% від заробітку, а роботодавці — 22% від фонду заробітної платні. Внески працівників — учасників накопичувальної системи — надходять до накопичувальної системи, а внески роботодавців — тільки до солідарної системи.	Працівники сплачують 6,5% від заробітку, а роботодавці відраховують 19,5% від заробітної платні.

Країна	Естонія	Казахстан	Польща	Словенія	Угорщина	Чехія
Порядок обчислення пенсій у солідарній системі	До пенсії фіксованого розміру (встановленого в законодавстві) за кожний рік стажу додають 6,4% такої пенсії. Мінімальний період для обчислення — 15 років.	Пенсія становить 60% середнього заробітку за умови 25-річного стажу (для чоловіків) або 20-річного стажу (для жінок). За кожний додатковий рік стажу пенсію збільшують на 1% середнього заробітку. Максимальний розмір пенсії — 75% заробітку.	Підставою для обчислення пенсії є умовно-накопичувальні рахунки. Зараховані на ці рахунки внески індексують відповідно до зростання заробітної платні в економіці та підвищення темпів інфляції.	Базою для обчислення пенсії є 10 років з найкращими доходами, починаючи з 1970 року. Для чоловіків розмір пенсії становить 35% заробітку за 15 років стажу і 2% за кожний додатковий рік, але загалом — не більше ніж 85%.	Пенсія становить 53% середнього заробітку за умови 20-річного стажу. Протягом наступних 5 років за кожний рік додають 2% середнього заробітку, протягом 11 років — 1%, протягом 4 років — 1,5%, протягом наступних років — 0,5%.	До пенсії фіксованого розміру за кожний страховий рік додають 1,5% скоригованого заробітку протягом останніх 14 років (збільшуватиметься кожного року на одиницю до досягнення 30-річного страхового стажу).
Порядок індексації пенсій у солідарній системі*	Індексації не проводять автоматично.	Пенсії індексують відповідно до темпів інфляції. Держава гарантує мінімальний розмір пенсії.	Пенсії індексують автоматично, повністю враховуючи темпи інфляції (20% зростання реальної заробітної платні).	Пенсії індексують відповідно до темпів зростання середньої заробітної платні.	Індексацію, що на 100% відповідає темпом інфляції, проводять автоматично.	Якщо темпи інфляції перевищують 5% на рік, то розмір пенсії збільшують на 70%

* Пенсій, сплачуваних в обов'язковій накопичувальній системі, не індексують. Розмір пенсії залежить тільки від суми коштів, облікованих на індивідуальному рахунку застрахованої особи протягом трудової діяльності. Тут враховують суми сплачених пенсійних внесків, інвестиційного доходу та адміністративних витрат[4].

пенсійний вік для чоловіків та жінок буде-якої пенсії стажу. Більшість країн світу вимагають певного віку. Кардинальні зміни відбулися на 5 років відмінний від інших, на пенсію. В деяких розміру пенсії дозволено збільшити країні права особи, які працювали таких працівників історично можливий тільки в раних пенсійна реформі системі. Тільки в Європі. Решта країн зберігають. У всіх шести країнах коливається в межах від 15 до 65 років. В інших країнах із середнього заробітку і лічбину таких пенсій в рахунках. Всі шість країн в решті країн під час інфляції і зростання темпів інфляції і зростання. В кожній розглянутій країні з огляду на такі чинники стану чинної пенсійної системи, стану банківської системи, стану банків, наглядних установ тощо. В Україні право на пенсію, які досягли пенсійного віку, не менше 5 років стажу збільшення пенсійного віку в Україні (рис. 1), чисельність пенсіонерів в Україні (рис. 2). Слід врахувати, що в Україні та його критичного стану тривалості життя гостро дисбаланс чисельності населення та економіки, починаючи з 2020-го року.

пенсійний вік для чоловіків і жінок. У всіх країнах, за винятком однієї, для одержання будь-якої пенсії за віком треба мати не менше ніж 15 років трудового стажу. Більшість країн застосовують поступовий перехід щодо підвищення пенсійного віку. Кардинальною була зміна пенсійного віку у Грузії, де його підвищили одразу на 5 років за одну добу [1]. Кожна країна запровадила свій, відмінний від інших, порядок призначення виплат у разі дострокового виходу на пенсію. В деяких державах достроковий вихід на пенсію без зменшення розміру пенсії дозволяють за умови тривалого періоду трудового стажу. В більшості країн право дострокового виходу на пенсію, як і раніше, мають ті особи, які працювали за шкідливих для здоров'я умов, хоча кількість категорій таких працівників істотно скорочено. В решті держав достроковий вихід на пенсію можливий тільки в разі зменшення її розміру. В трьох країнах із шести вибраних пенсійна реформа передбачає запровадження обов'язкової накопичувальної системи. Тільки в одній країні буде повністю ліквідовано солідарну систему. Решта країн зберегли таку систему.

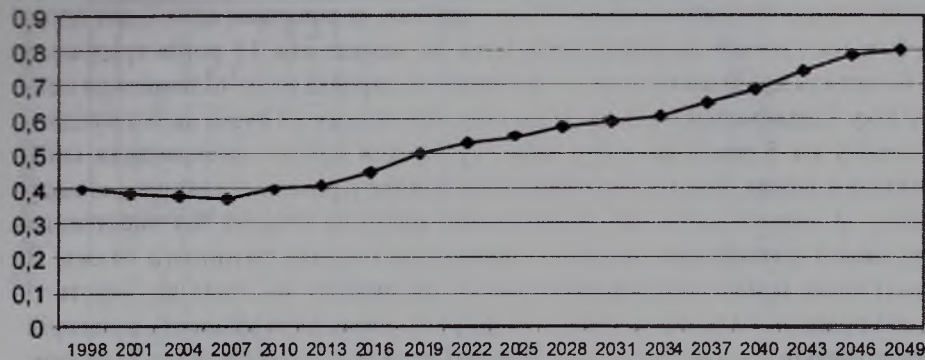
У всіх шести країнах розмір пенсійних внесків (і працівника, і роботодавця) коливається в межах від 20% до 30%, тобто в середньому становить 24,97%. В п'яти країнах із шести виплати із солідарної системи обчислюють на підставі середнього заробітку і коефіцієнтів трудового стажу. Одна країна визначає величину таких пенсій виходячи з облікових даних на умовно-накопичувальних рахунках. Всі шість країн, за винятком однієї, автоматично індексують пенсії. В решті країн під час індексації частково враховують або темпи інфляції, або темпи інфляції і зростання заробітної платні.

В кожній розглянутій країні спосіб реформування пенсійної системи було обрано з огляду на такі чинники: спосіб реформування належить обирати виходячи із стану чинної пенсійної системи: витрати перехідного періоду безпосередньо залежать від витрат чинної пенсійної системи, виражених як відсоток від ВВП; темпи і спосіб проведення пенсійної реформи залежать від наявності сучасних інформаційних систем, стану банківської системи, фондового ринку, Державного бюджету, наглядових установ тощо; пенсійну політику розробляють з огляду на тенденції політичного, економічного та соціального розвитку суспільства.

В Україні право на призначення пенсії за віком матимуть застраховані особи, які досягли пенсійного віку: чоловіки – 60 років, жінки – 55 років та мають не менше 5 років страхового стажу. З проведенням реформ планується збільшення пенсійного віку. Все це зумовлено віковою пропорцією населення України (рис. 1), чисельністю осіб пенсійного віку та загальною чисельністю платників внесків (рис. 2).

Слід врахувати, що внаслідок сплеску народжуваності впродовж 60х-70х років та його критичного спаду впродовж 80-90х років, на фоні збільшення загальної тривалості життя та незначного збільшення народжуваності спостерігається дисбаланс чисельності населення пенсійного віку по відношенню до чисельності населення працездатного віку, який має тенденцію до поглиблення, починаючи з 2020-го року.

—●— населення пенсійного віку (жінки > 55+чоловіки >60) / населення працездатного віку (жінки 16-54+чоловіки 16-59)

Рис. 1. Вікова пропорція населення України, 1998-2050 р.р. (прогноз)[4]

Рис. 2. Чисельність осіб пенсійного віку та загальна чисельність платників внесків (тис.осіб) [4]

Внаслідок невідворотних тенденцій щодо постаріння населення в Україні, як і в деяких країнах Європи, триватиме подальше зростання чисельності пенсіонерів по відношенню до працюючих. У зв'язку з цим рано чи пізно постане питання щодо фінансової спроможності пенсійної системи. Щоб збалансувати надходження і видатки Пенсійного фонду, доведеться приймати непопулярні рішення: або підвищувати тарифи внесків, або зменшувати розмір пенсій. Очевидно, що і перше, і друге рішення неприйнятним, бо вони не дадуть позитивних наслідків. У разі підвищення розмірів тарифів внесків, зросте кількість осіб, які ухиляються від їх сплати, посиляться тіньовий сектор економіки. Отже, альтернативи реформам немає. На відміну від інших країн, де проводилась пенсійна реформа, в Україні за нормами нового пенсійного законодавства було пе-

рераховано раніше при міру раніше призначення роботи, передбачення це не принесло зростання заробітної плати Пенсійного фонду і

Отже, відповідно до вимог, фінансово забезпечення прав і соціальних гарантій пенсійної системи шляхом її реформи, формування у суспільстві життя після виходу на пенсію реформи, з урахуванням інтересів Пенсійного фонду

1. Березенко О.В. Динаміка демографічних змін у постсоціалістичних країнах.
2. Історія страхування пенсійного віку в Україні. О.Д. Вовчак; За ред. С.М. Коваленка. – Київ: Інститут демографії та статистики НАН України, 2008.
3. Мак Таггарт Г. Демографія та економіка. / Людина і праця. – 2008.
4. <http://www.pensia.gov.ua>

УДК 631.15:65.011.4

Н.В. ЗОСЬ

ФУНКЦИИ ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ОБЩЕСТВ ПО РЕШЕНИЮ ПРОБЛЕМ И

Луганский национальный университет имени Александра Мухоморова

Определение функций организационных обществ по решению и конкретным случаям возникновения и разрешения всевозможных конфликтов

реановано раніше призначені пенсії, при цьому гарантувалося збереження розміру раніше призначених пенсій і застосування всіх пільг при обчисленні стажу роботи, передбачених раніше діючим законодавством. Але значного покращення це не принесло тому що темпи зростання пенсій перевищують темпи зростання заробітної плати, яка є основним джерелом надходжень до бюджету Пенсійного фонду і не в достатній мірі враховують темпи інфляції.

Висновки і пропозиції

Отже, відповідно до змін які відбуваються в Україні, для створення ефективною, фінансово забезпеченою пенсійної системи, спрощення процедури реалізації прав і соціальних гарантій громадян передбачається удосконалення існуючої системи шляхом її реформування, яке сприятиме: збільшенню інформації про пенсійну реформу, перетворення цієї інформації на масову та легкодоступну; формуванню у суспільстві думки щодо особистої відповідальності за умови життя після виходу на пенсію, розширенню горизонту сприйняття пенсійної реформи, з урахування зарубіжного досвіду, більшої справедливості, прозорості Пенсійного фонду з роз'ясненням джерел формування та виплати пенсій.

Література

1. Березенко О.В. Досвід реформування національних пенсійних систем у постсоціалістичних країнах // *Агроінком*. – 2005. - №5-6. – м. 91-93
2. *Історія страхування: Підручник/ С. К. Реверчук, Т.В. Сива, С.І. Куба, О.Д. Вовчак; За ред. С.К. Реверчука*. – К.: Знання, 2005. – 213с.
3. Мак Таггарт Г. Пенсійні системи країн світу: порівняльний аспект/ *Людина і праця*. – 2004. - №4. – с.61-66
4. <http://www.pension.kiev.ua/>

УДК 631.15:65.011.4/043.3/

Н.В. ЗОСЬ-КИОР, Н.Н. КАЛЬЧЕНКО, Н.С. СОКОЛОВА

ФУНКЦИИ ОРГАНОВ УПРАВЛЕНИЯ АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ ПО РАЗРЕШЕНИЮ ВОЗНИКАЮЩИХ ПРОБЛЕМ И КОНФЛИКТОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Луганский национальный аграрный университет, г. Луганск, Украина

Постановка проблемы

Определение функций менеджмента в полном их объеме, методически правильное распределение и закрепление функций за каждым из органов управления и конкретным службам позволяет повысить эффективность разрешения всевозможных конфликтных ситуаций в акционерных обществах.